2008 жыл, 29-чу АПРЕЛЬ, ГЕУЮРГЕ КЮН. №№ 81-82 (17933)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 6 СОМДУ

КъМР-ни ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНДА

«Терекалмаздан» - бриллиантла, «Волжанинден» - автобусла

Промышленностьну бир-бир бёлюмлерин айнытыуну кон цепциясына кёре, жууукъ юч жылны ичинде жашауда бардырыргъа белгиленнген 35 инвестиция проектден 19-су толтурулгъандыла. Алагъа 356,8 миллион сом къоратылгъанды. Ана юсюнден КъМР-ни Правительствосуну 24-чю апрельде болгъан жыйылыууда промышленностьну, отлукъэнергетика комплексни эм ЖКХ-ны министрини заместители Борис Балагов билдиргенди.

Алайды да, Нальчикни бийик вольтлу аппаратура заводунда «Россейни темир жоллары» ОАО-гъа жангы тюрлю выключателле чыгъарылып башланнгандыла. «Гидрометаллург» ПВА клейни чыгъарлыкъ производство цехни ишлеп бошагъанды. Прохладнаны жарым проводникле заводунда автомобиль промышленностьха изделияла чыгъарлыкъ жангы оборудование салынгнанды, технологиясы игилендирилгенди.

«Терекалмазда» налмазланы жонуу жаны бла жангы производство ишлеп башлагъанды. Ювелирный изделияланы сынау къауууму мында былтыр окъуна чыгъарылгъан эди. Бусагъатда терекчилени продукциялары сатыугъа берилгенди. Бахсанда «Автозапчасть» завод машиналагъа газ быргъыланы жангы тюрлюлерин чыгъарады.

Каменномостское, Камлюково, Залукодес элледе кийим тикген, чындай изделияла чыгъаргъан филиалла ачылгъандыла. Прохладнада мебель фабрика Таганрогну «Тамек» компаниясы бла бирге МДФ-ден корпус мебель чыгъарады. «Телемеханикада» технология жангыртыла турады. Бусагъатда радиоэлектрон приборланы жыйыщдырырча оборудование салынады.

Белгилисича, «Волжанин-КБР» завод да ишлеп баслларча этилгенди, предприятияны технологиясын жангыртыргъа, продукцияны жангы тюрлюсюн чыгъарыгъа кёчерге, производствону кенгертирге, жангы 315 ишчи жер къураргъа онг чыкъгъанды. Мосторгтранс андан 100 автобус аллыгъыны юсюнден келишимге къол салгъанды.

КъМР-де промышленностьну айнытыуну концепциясына кёре, 2010 жылгъа дери битеу да 5 961 миллион сом багъасы продукция чыгъарыргъа, 2965 жангы ишчи жер да къураргъа белгиленеди.

Хурметлеу

Саугъагъа - автомашинала

Къаллай байрамда да саугъа этген тёреди. Быйыл да Уллу Хорламны кюнюню аллында республиканы Президенти, Правительствосу да бизни биогюннгю жарыкъ кюнюбюз ючюн Уллу Ата журт урушда жанларын, къанларын да аямай сермешген ветеранлагъа ахшы саугъа этгенди. Озгъан баш кюн Нальчикде «Автовазны» управлениясында къыркъ эки ветеранга «Жигули» автомашиналаны ачхычлары къууанчлы халда берилгенди.

Ол кюн алайгъа келген ветеранлагъа гюлле бла тюбегенди, алагъа деп сюелген ариу акъ 7-чи номерли ВАЗ-ла уа кюнде жылтырай эдиле. Республиканы урууу эм социальный айнытыу министри Тюбейланы Альберт, ветеранланы алгъышлап, бюгюн къуанчлы борчну толтургъан къонакъла бла шагъырей этгенди. Тамата тёлюню келе тургъан Хорламны байрамы бла алгъышларгъа уа республиканы Правительствосуну Председатели Андрей Ярин, КъМР-ни Парламентини Председателини заместители Хазратали Бердов, депутатла Жанатайланы Салим, Владимир Сохов, КъМР-ни Ич ишлерини ГИБДД-сыны начальниги Арсен Кудаев, дагъыда башхала келгенди.

Андрей Ярин машинала февраль айда да алтауланнга берилгенлерин айтханды. 2005 жылны биринчи январындан бери женгил машина алыргъа заявление берген 147 адам да быйылны ахырына дери машина къоллу боллукъларын билдиргенди.

«Автовазны» генеральный директору Алим Кумыков а, ветеранланы алгъышлап, къуанчлы жыйылыудан сора «фронтчу жюз граммла» этерге чакъыргъанды. Дагъыда ол машиналарына керекли детальланы да аладан учуз багъасы бла алыргъа онглары боллукъларын чертгенди.

Андан сора Андрей Ярин, Хазратали Бердов, Арсен Кудаев ветеранлагъа къууанчлы халда машиналаданн документлени бергенди. Ала уа, кёллери жарыр, машиналарыны къатларында суратха [illegible] машинаны номерин эм къаг быгъларын береди.

ЖЫЙЫЛЫУ

Эм башха адамны эркинликлерин салыргъа

25-чи апрельде КъМР-ни Президентинде Граждан обществону эм адамны эркинликлерини институтларыны айныуларына себеплик этиу жаны бла комиссияны кезиулю жыйылыуу болгъанды. Аны комиссияны жууаллы секретары Беппайланы Суфиян бардыргъанды.

Жыйылыуда республикалы газетледе эм телевиденияда адамны эркинликлери бла байламлы статьяланы, бериулени «Адыгэ псалъэ» газетни баш редактору Мухамед Хафицэ сюзгени. Андан сора да, ол гражданланы обращенияларына къарагъанды.

Тутхучсуз терслеу болмасын

Мухамед Хафицэ кёп жылланы ичинде бизни республиканы бек уллу проблемаларындан бири улутхачылыкъды дегенлей турады. Комиссияны бу жыйылыуунда да ол кесини оюмун энтта да бир кере къайтаргъанды. «Кимдиле ызыбыздан келгенле? Билимсиз устазла, фахмусуз инженерле, багъа билмеген врачла, жерчиликден бек узакъда болгъан агроном-ла...», - дегенди докладчы. Ол аны редакциясына Эл мюлк академияны бошагъанладан келген письмону окъугъанды. Ала: «Биз бир адамгъа да керек тюйюлбюз. Ишге кирир ючюн а, уллу улутха берирге керекди», - деп жазадыла.

Мухамед Хафицэ айтхан проблема бизни барыбызны да жарсытады. Биз устазлагъа саугъала этмезге къоркъабыз, ала аланы сакълап тургъанларын уста билебиз. Улутхасы[illegible] тынгылы бакъмагъанларыны да керекди.

Ахыры 2-чи бетде.

Кенгеш

Жаш тёлю палата Элбрус ючюн къол кётюрюрге чакъырады

Правительствосуну пресс-службасы.

КъМР-ни Парламентинде Жаш тёлю палатаны кезиулю жыйылыуунда он вопросха къаралгъанды. Анга КъМР-ни Парламентини Культура, спорт, туризм эм аламлы информациясы органлары жаны бла комитетини председатели Заур Апшев къатышханды.

Жыйылыуда Жаш тёлю политиканы регламентине эмда бир-бир комиссиялары-ны къуумларына тюрлениуле кийирилгенди. Дагъыда жаш политикле «Семь чудес России» деген конкурсха кёре къол кётюрюуге къалай къатышханларындан хапар айтхандыла эмда республиканы битеу халкъын да Элбрус ючюн къол кётюрюрге чакъыргъандыла.

Сюзюлген вопросладан бири Къабарты-Малкъарны законла чыгъарыучу органыны 70-жыллыгъына аталгъан ишлени планы болгъанды. Жаш тёлю палатаны членлери ол юбилейге аталгъан ишлеге хазырланыугъа, аланы бардырыугъа да тири къатышыргъа мурат этедиле.

Жаш тёлю палатаны председатели Беслан Бештоков жыйылгъанлагъа Россейни Юг жаныны жаш законодательлерини Осетия Республикада бардырылгъан форумларына Къабарты-Малкъарны делегациясы къалай къатышханыны юсюнден хапар айтханды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Концерт-марафон

Биринчи жерге тийишлиди

«7 чудес России» деген Битеуроссей конкурсда Къабарты-Малкъарны ёхтемлиги - Элбрус хорлар ючюн, республикада тюрлю-тюрлю жумушла бардырыладыла. КъМР-ни Жаш тёлюню эм жамауат биригиулени ишлери жаны бла къырал комитетини болушлугъу бла Абхазия майданда тюнене «Къол кётюр» деген концерт-марафон ётгенди. Анга республикалы эстрада жырчыла, жаш тёлю творчестволу коллективле, власть органланы, бизнесни эм жамауат организацияланы келечилери къатышхандыла.

Кюн майданда къатты къыздыргъаныда да къарамай, жаш адамла, абаданла да сагъат тёртте ариу жасалгъан сахнаны аллына жыйылгъандыла. Марафон-концертни бардыргъанла Европаны бек бийик тауу ючюн къалай къол кётюрюрге кереклисин алайгъа жангыдан келгенлени эслерине сала эдиле.

Урушну, урунууну, Сауутланнган Кючлени эм право низамны сакълагъан органланы ветеранларыны Нальчик шахар организациясыны башчысы Абдуллаланы Мустафа, сахнагъа биринчи чыгъып, жыйылгъанланы Элбрус ючюн къол кётюрюрге чакъыргъанды. «Европаны бек бийик тауундан сейир бир зат жокъду. Альпинизмни, туризмни эм тау-лыжа спортну келир заманда арасыды ол», - дегенди.

Нальчикни билим бериу департаментини башчысы Тимур Мальбахов да: «Элбрусха реклама этер керекликси жокъду, ол ариулукъну, тазалыкъны белгисиди. Къабарты-Малкъар хар жерде да Элбрус ючюн айтхылы болгъанды. Табийгъат туудургъан дунияны керти сейирлигги конкурсда биринчи жерге тийишлиди», - дегенди. Сахнагъа чакъырыу сёзле этип, дагъыда кёп адам чыкъгъанды.

Жаланда бир кюнню ичинде 20 минг нальчикчи Элбрус ючюн къол кётюргендиле. Марафоннга жыйылгъанла ол кёрюмдюню иги кесекге кёбейтгендиле. Аланы аралында, кеслери къол кётюргенлери бла къалмай, телефон бла сёлешип, танышларын да чакъыргъанла бар эдиле.

Къысха заманны ичинде марафон жарыкъ байрамгъа айланнганды. Ол фейерверк бла бошалгъанды.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

Сессия

Кадрланы жетишмегени депутатланы тынгысызландырады

Элбрус муниципальный районну жер-жерли самоуправлениясыны Советини кёп болмай бардырылгъан тёртюнчю сессиясында башха вопросла бла бирге, 2008 жылны биринчи кварталында социальный-экономика айныуну итоглары чыгъарылгъандыла эмда жангы отчёт кезиуге борчла салыннгандыла.

Район администрацияны башчысыны заместителини къуллугъун толтургъан Жаппуланы Руслан докладында билдиргенича, битеу сфераланы да предприятиялары жылны жетишимли башлагъандыла. Сёз ючюн, районда чыгъарылгъан товарланы, экономикада тамамланган ишлени бла жумушланы ёлчемлери биринчи кварталда 163,8 миллион сомну тутхандыла эмда быйтыры ол кезиую бла тенглешдиргенде 14,2 процентге ёсгендиле. Къурулушда кёрюмдюле уа андан да игидиле. Розница сатыу-алыуда ёлчемге да къошулгъанды. Жаланда халкъны жумушла бла жалчытыуда кёрюмдюле бир кесек азайгъандыла.

КъМР-ни эм районну бюджетлерине налогладан бла сборладан да юч айны ичинде иги кесек ачча тюшгенди, план борчла 103,3 эм 105 процентге толтурулгъандыла. Бирикдирилген бюджет а файдалагъа кёре 95,4 процентге тамамланганды. Орталыкъ иш хакъ 7296 сомгъа жеттенди, ол 21,4 процентге кётюрюлгенди. Иш хакъ тёлеуде борчлу болуп жаланда «Эльбрусводоканал» къалгъанды, ол да шёндю банкрот этиле турады.

Докладда дагъыда юйлени жылытыу иш аман бармагъаны белгиленнгенди. Котельнялада жылыу, суу быргъылада авария болмагъандыла. Тырнауузну микрорайонларында юч блок-модуль котельняны орнатыу ишле бардырылгъандыла, ала хайырланылыргъа берилирге хазырланыла турадыла.

«Агропромышленность комплексни айнытыу» деген миллет проектде белгиленген ишлени тамамлау жаны бла мадарла этиледиле. Жангыдан къуралгъан эл мюлк предприятияла бла эпли-фермер мюлкле аягъы юслерине тура башлагъандыла, энчи болушулукъчу мюлклери болгъанлагъа «Россельхозбанкны» офиси кредитле береди. Аны хайырындан районда малланы саны, малчылыкъ продукция да кёп бола барадыла.

Социальный сферада да миллет проектле бла байламлы ишле къыстау барадыла. Билим бериу учреждениялары ырысхы-техника онглары билебиле игилеллнгенди, россейли педагогиканы жангы амаллары бла сынаулары кийириледиле. Саулукъ сакълауну поликликалары бла амбулаториялары да диагностика оборудование бла жалчытылыннгандыла. Район больницада реанимация бёлюмге бла сабийле туугъан бёлюмню приёмныйине ремонт этилгенди.

Демография болум да районда аман тюйюлдю: ёлгенледен эсе туугъанла кёп болгъандыла, 57 жангы юйюр къуралгъанды. Администрацияны бла жамауат организацияланы бирге ишлеулери да игиленнгенди. Спортсменле жетишимлери бла, алгъынча, къууандырадыла. Культура учреждениялла да кёп магъаналы ишле бардырадыла.

Алай докладчы кемчиликлени юслеринден да айтмай къоймагъанды. Сёз ючюн, саулукъ сакълауда кадрла бла хал осалды, наркологияда, фтизиатрияда, рентгенологияда, неврологияда, офтальмонологияда, психиатрияда специалистле жетишмейдиле. Баш фондланы бир кесеги эски болуп, юлюр чекге жеттенди, медицина техниканы асламысы жарасусуз болгъанды.

Сессияда «Эльбрустурист» ОАО-ну генеральный директору Сабанчыланы Азрет, район администрацияны башчысыны заместители Арслан Улимбашев, районну билиин бериу управлениясыны таматасы Моллаланы Сулейман, «Тырнауузну шахта - къурулуш управлениясы» МУП-ну директору Мызыланы Мухтар да сёлешгендиле эм докладла[illegible] кёп жангы шар-

Закон

Ёлген милициячыланы юйюрлерине фатарла сатып аллыкъдыла

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къуллукъларын толтура туруп ёлген эмда жаралы болгъан ич ишлени органларыны къулукъчуларыны юйюрлери республикалы бюджетни ырысхысына сатып аллынгнан фатарла бла жалчытылынырыкъдыла. КъМР-ни ич ишлерини министри Юрий Томчак айтхангга кёре, РФ-ни «Милицияны юсюнден» Законуну 30-чу статьясына тийишлиликде милицияны къулукъчусу къуллугъун толтура туруп ёлген кезиуде аны юйюрю жашар жер бла жалчытылынырга керекди. Ол ишге федеральный эм республикалы бюджетлени ырысхыларына 54 фатар сатып алынгнанды.

Бусагъатда 15 юйюрню жашар жерле бла болумларын игилендирирге керекди. Жашау журтла сатып аллыгъа алагъа 18,3 миллион сом бёлюнеди.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Байрамла

Роструд май айда солууланы графигин тохташдыргъанды

Быйыл май каникулла ишчи кюнле бла алышына турлукъдула. Россейлиле 1-чи майдан 3-чю майгъа дери, андан сора 9-чу майдан 11-чи майгъа дери солуругъдула.

Роструду право управлениясыны начальниги Иван Шкловец ИТАР-ТАССХА билдиргенине кёре, РФ-ни Правительствосуну 2007 жылда 11-чи августда чыгъаргъан бегимине тийишлиликде, ишлеген адамла солуу эм ишчи кюнлени тап хайырланыр ючюн, 4-чю майны (ыйыкъ кюнню) ишчи кюн, экинчи майны (байрым кюнню) солуу кюн этерикдиле.

Хорламны кюню, 9-чу Май, быйыл байрым кюнгге тап тюшгенди, аны себепли солуу кюнлени кёчюрюрге деген оноу жокъду, деп белгилегенди ол. 9-чу майда аны сюйген москвачыла эмда ара шахарны кьонакълары Къызыл майданда аскер парадха къарар-

«Надзорлукъ этиуню не мадар бла да кючлерге керекбиз» 2 бет

КъМР-ни Парламентини бла Правительствосуну бегимлери 3-6 бетле

«Жашауумда бир затны да тюрлендирлик тюйюл эдим» 7 бет

Илмуну асыл адамы 7 бет

Эм башха адамны эркинликлерин салыргъа

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Бизни республикадан жаш адамла, тирирек абаданла да кетип баргъанлары, жаланда ишсизлик бла угъай, законсузлукъ бла да байламлыды. Биз къоркъуп жашаргъа юйреннгенбиз.

Бирле: «Хар жерде да биздечады», - дерле. Ол алай тюйюлдю. Россейни миллет республикаларында улутхачылыкъ болмагъанча кенг жайылгъанды.

Бу проблеманы кётюргенле уа къара чёпге тюшюп къаладыла. Мухамед Хафицэ «Кабардино-Балкарская правда» газетде КъМКъУ-ну доценти басмалагъан письмону эсгергенди. Доцент университетде улутхачылыкъны юсюнден жазгъанды. Ызы бла преподавательледен онекиси анга къажау письмо басмалагъандыла, доцентге ишинде илинип башлагъандыла, туудугъун а окъуудан окъуна къыстагъандыла.

Хафицэни докладындан сора Комиссияны члени, университетни преподавателе ли А. Боров: «Улутха аладыла деп айтыргъа жарамайды. Ким алады, не заманда, ким кёргенди - бу соруулары барысына да жууап болургъа керекди», - дегенди. Комиссияны жууаплы секретары Беппайланы Суфиян газетлени баш редакторларын, телеканалланы башчыларын жаланда шарт белгили затланы басмаларгъа, кёргюзтюрге чакъыргъанды. «Заман» газетни баш редактору Атталаны Жамал эм «Къабарты-Малкъар» телеканалны редактору Ирина Санова бу чакъырыугъа сейир этгендиле. Басманы юсюнден законнга кёре, журналист жаланда шарт билген затын жазады. Къырал газетле бла телевидение «алай болур» деген затланы басмаларгъа неда эфирге чыгъарыргъа эркин тюйюлдюле.

Кинорежиссёр Владимир Вороков да басмада жаланда тинтилген, сюзюлген информация болургъа керекди, дегенди. Мухамед Хафицэ, студентле улутха бергенлерин айтып, диктофон записьлери болгъанын билдиргенди. Ызы бла ол: «Университетни преподавательлери уллу юйле не ахчагъа ишлейдиле? Бизни университетде быллай болумгъа мындан ары да тёзюп турургъа жарамайды», - дегенди.

Мухамед Хафицэ адамны эркинликлерине жораланнган материалланы айтханында, «Заман» газетде инвалидлени, реабилитация аралада акъылбалыкъ болмагъан сабийлени, СПИД-ден ауругъанланы, ичгичилени, наркоманланы юслеринден статьяла кёп басмаланнганларын чертгенди.

Болсада, докладчы айтханнга кёре, бусагъатда газетледе басмаланнган критика материалладан хазна хайыр чыкъмайды. Сёгюлген учреждение болсун, къуллукъчу болсун, газетге жууап берирге борчлуду. Жарсыугъа, бу тёре къуругъанды. Аны жангыдан жашаууубузгъа кийирирге керекди. Къалай бла? Ма бу соруугъа жууап берген а къыйыныракъды.

Эллерибизде суу нек жетмейди?

Мухамед Хафицэ газетлеге кёп тарыгъыу письмола келгенин айтханды. Аланы асламысы элледе суу жетишмегени бла байламлыды. Бу проблема Бызынгы, Яникой, Каменка, Шалушка, Камлюко, Тёбен Курп, Шордаково, Заюково, Мир элледе барды.

Битеу бу къыйынлыкъланы сылтауу, Черек районну администрациясыны башчысы Темиржанланы Махти айтханнга кёре, терс законду. 131-чи федеральный законнга кёре, халкъны суу бла жалчытыуну вопросу жер-жерли администрациялагъа берилгенди. «Биз район водоканалланы чачаргъа сюймей эдик, эл водоканалланы къолл арындан бир зат да келмезлиги алгъадан окъуна белгили эди», - дегенди. Беппайланы Суфиян айтханнга кёре, 131-чи законнга Къырал Думада жангыдан къарарыкъдыла.

«Заман» газетни баш редактору Атталаны Жамал редакциягъа Черек райондан суу бла жалчытыу неда бир башха вопрос бла письмо келсе, Темиржанланы Махти жууап бергенин айтханды. «Башха къуллукъчула да Темиржан улудан юлгю алсала, болум башха тюрлю боллукъ эди» - дегенди ол.

Сюдню оноуу болса

1944 жылны март-апрель айларында Заюковода жашагъан 300 юйюр Кёнделеннге кёчюрюлгендиле. Таулула 1957 жылда Ата журтларына къайтхандан сора уа ала жангыдан Кёнделенден Заюковогъа къайтхандыла. Мюлклерин тас этген адамла кёп жылланы тюзлюк излеп тургъандыла. Быйыл а бу къыйын ишни КъМР-ни Президентинде Граждан обществону эм адамны эркинликлерини институтларыны айныуларына себеплик этиу жаны бла комиссия сюзгенди. Беппайланы Суфиян айтханнга кёре, бу политика репрессияланы сынагъан юйюрлеге Россейни Правительствосуну бегимине кёре ахча тёленирикди, сюд ол шартны тохташдырса.

Комиссияны бу жыйылыуунда бек къыйын проблемала сюзюлгендиле. Хау, ачыкъ сёз ачыды, алай аны айтмай болумну тюр лендирирге онг жокъду.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

2008 жылда жай айлада малланы тау жайлыкълада кечиндириуге заманында хазырланыу эм къуралыулу бардырыу жаны бла мадарланы юслеринден

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2008 жылда 17-чи апрельде № 83-ПП

Малланы жай айлада тай жайлыкълада кечиндириуге, малчылыкъны продукциясын чыгъарыуну ёлчемлерин кёбейтирге эм тау жайлыкъланы, эллени тийрелеринде отлауланы файдалы хайырланыргъа республиканы мюлклерин заманында хазырлар муратда Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Эл мюлк эм ашазыкъ министерствосуна (Т.Х. Эркенов) буюрулады, республиканы муниципальный районларына бла шахар округларыны администрацияларына, къаллай иелик формада ишлеген эл мюлк товар чыгъарыучулагъа 2008 жылны 1-чи майына дери бу ишлени тындырыгъыз деп рекомендацияла бериледиле:

тау жайлыкълагъа чыгъарыллыкъ эм эллени тийрелеринде отлаулада кечинирик ара мюлклени, энчи иели секторну эм элли (фермер) мюлклени маллары къаллай бир болгъанларын тохташдырыргъа;

жаш тууарланы, къойланы сюрюулерин, атланы жылкъыларын къурауну жалчытыргъа.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Эл мюлк эм ашазыкъ министерствосуна тийишли министерствола, ведомствола, муниципальный районланы бла шахар округланы администрациялары, къаллай иелик формада ишлегенлерине къарамай, эл мюлк товарла чыгъарыучула бла бирге 2008 жылны 15-чи майына дери малланы жай айлада тау жайлыкълада кечиндириуге хазырланыуну эм бардырыуну вопрослары жаны бла кенгеш бардырыгъыз деп буюрулады.

3. Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал ырысхысына эм жер байлыкъларына оноу этиу жаны бла министерствосуна (М.И. Сохов) гражданлагъа эм юридический лицолагъа Къабарты-Малкъар Республиканы къырал иелигинде болгъан эм эл мюлк малланы кечиндирирге, бичен хазырларгъа жораланнган жерледен жер участкаланы арендагъа бериуню жалчытыгъыз деп буюрулады.

4. «Къабарты-Малкъар Республиканы ветеринар управлениясы» деген республикалы къырал учреждения 2008 жылны 1-чи майына дери малланы тау жайлыкълагъа чыгъарыугъа хазырланыу ишледен биринча баш ветеринар-профилактика ишлени тамам этерге керекди. Андан сора да, Ауар-Сыртда, Хаймашада, Черек жайлыкълада болгъан ара штаблада кереклиси чакълы бир, тийишлиси чакълы специалистлери бла ветеринар пунктла ачаргъа.

5. Ич ишлени Къабарты-Малкъар Республикада министерствосуна (Ю.И. Томчак) «Къабарты-Малкъар Республиканы ветеринар управлениясы» деген республикалы къырал учреждения бла бирге бу ишлени бардырыргъа рекомендация бериледи:

2008 жылны 1-чи майындан башлап, милицияны къуллукъчуларындан бла ветеринар специалистледен къауумла къурап, эл мюлк малланы тау жайлыкълагъа элтиучю баш жоллада кече-кюн да дежурналыкъ этиуню бардырыргъа;

тау жайлыкъланы ара штабларында милицияны участка пунктларын, кереклиси чакълы бир къуллукъчула бла къураргъа,къоншу республикала бла чекле тийрелеринде жайлыкълада Къабарты-Малкъар Республиканы патруль-пост службасыны полкуну къуллукъчуларындан дежурналыкъ этиуню къураргъа.

6. Къабарты-Малкъар Республиканы Эл мюлк эм ашазыкъ министерствосуна, иеликни битеу формалары бла ишлеген эл мюлк товар чыгъарыучулагъа рекомендацияла бериледи, Ич ишлени Къабарты-Малкъар Республикада министерствосуну жол-патруль службасыны полкуну тау жайлыкълада ишлерик къуллукъчуларына тийишли урунуу эм жашау болумла къурагъыз, патрульлукъ этиуню бардырыргъа керек болгъан атла бла жалчытыгъыз деп буюрулады.

7. Министерстволагъа бла ведомстволагъа , «Ауар-Сырт», «Хаймаша», «Черек» деген къырал учреждениялагъа, иеликни битеу формалары бла ишлеген эл мюлк предприятиялагъа 2008 жылны майына дери тау жайлыкълада алагъа берилген объектлеге ремонт этиу-къурау ишлени толу бошагъыз, ишлерик адамлагъа тийишли урунуу эм жашау болумла къурагъыз деп буюрулады.

8. «Биотехнологияны эм малланы кёбейтиу жаны бла Къабарты-Малкъар» ачыкъ акционер обществогъа (А.З. Утижев) тау жайлыкълада болгъан ийнеклени эм бугъагъа айланыр заманлары жетген къунажинлени къолдан урлукъландырыргъа жетер чакълы бир бийик къумалы бугъаланы урлукълары бла жалчытыуну къурагъыз деп рекомендация бериледи.

9. Чекленнген жууаплылыкълары болгъан «Сют продуктла» деген обществогъа (Ш.Ш. Якубов), В.М. Коков атлы «Сют заводха» (А.К. Соблиров), «Альпийская легенда» деген ачыкъ акционер обществогъа сют заводланы эм сют алыучу пунктланы тыйгъычсыз ишлеулерин жалчытыгъыз деп рекомендацияла бериледиле.

10. «Кавказская энергетическая управляющая компания» деген ачыкъ акционер обществону Къабарты-Малкъар филиалына (Ю.М. Губжоков) 2008 жылны 10-чу майына дери тау жайлыкълада бу ишлени тындырыгъыз деп рекомендацияла бериледиле:

электрокюч ызлагъа ремонт этиуню бошагъыз, хайырланыучуланы электросетьлеге къошугъуз;

электриклени транспорт бла жалчытыгъыз, тийишли урунуу эм жашау болумла да къурап, кече-кюн да дежурналыкъны бардырыуну къурагъыз деп.

11. Иеликни битеу фермалары бла ишлеген товар чыгъарыучулагъа тау жайлыкълада малланы кечиндирген кезиуде хайырланнган электрокюч ючюн хакъны заманында тёлегиз деп рекомендацияла бериледиле.

12. «Каббалксельхозводопровод» деген къырал предприятиягъа (В.Х. Хажироков) 2008 жылны 10-чу майына дери Хаймашада кеси алларына ишлеген суу ызлагъа, Ауар-Сырт жайлыкъдагъы насос станциягъа ремонт этигиз, тау жайлыкълада эм эллени тийрелеринде отлаулада болгъан малчы фермаланы эм башха объектлени суу бла жалчытыуну къурагъыз деп буюрулады.

13. Къабарты-Малкъар Республиканы Транспорт, связь эм жол мюлк министерствосуна (А.А. Суншев):

2008 жылны 25-чи апрелине дери тау жайлыкълада фермалагъа баргъан жолланы хазыр этигиз;

2008 жылны 10-чу майына дери тау жайлыкълада жоллагъа ремонт этигиз, артыкъда Къоштан, Алтаякъ, Тёбен-Къанжол, Хакуафа, Сукан, Хызны-Башы, Хумалан, Акъ-Суу башы жайлыкълагъа артыкъ эс буругъуз деп буюрулады.

14. «Къабмалкъгаз» ачыкъ акционер обществогъа (А.А. Молов) газ баллонла жаны бла техника жумушланы этиуню эм хайырланылыучуланы жукъартылгъан газ бла тохтаусуз жалчытыгъыз. Жууаплы къуллукъчуланы кече-кюн да дежурналыкъ этдиригиз деп рекомендация бериледи.

15. «Южная телекоммуникационная компания» деген ачыкъ акционер обществогъа Къабарты-Малкъар филиалына (Х.Ш. Кагазешев) 2008 жылны 10-чу майына дери муниципальный районланы эм шахар округланы администрацияларыны бла тау жайлыкъланы араларында тохтаусуз ишлерик телефон байламлыкъланы къурагъыз деп рекомендация бериледи.

16. Къабарты-Малкъар Республиканы Культура эм информация коммуникацияла министерствосуна (З.Н. Тутов) буюрулады:

тау жайлыкълада малланы кечиндирген кезиуде малчылагъа фильмлени, самодеятельный художестволу коллективлени концертлерин, оюнларын кёргюзтюгюз;

тау жайлыкълада малчыла къалай ишлегенлерини юслеринден асламлы информация органла бла халкъгъа билдирип турмагъыз деп.

17. Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министерствосуна (В.Г. Бицуев) муниципальный районланы бла шахар округланы администрацияларына эм иеликни не тюрлю формасы бла ишлегенлерине къарамай, республиканы товар чыгъарыучулары бла бирге 2008 жылны 15-чи майына дери:

малчыла эм аланы жумушларын этиучю адамла медицина жаны бла къараудан ётюуню жалчытыргъа;

тау жайлыкълада медицина жаны бла малчыланы жумушларын этиуню къураргъа буюрулады.

18. Къабарты-Малкъар Республиканы Эл мюлк эм ашазыкъ министерствосу 2008 жылны 15-чи апрелине дери малланы тау жайлыкълада кечиндириуге бюджет ахчадан къаллай бир къоратыллыгъын тохташдырылгъан лимитни чеклеринде къабыл этерге керекди.

19. Бахсан, Зольск эм Черек муниципальный районланы администрацияларына Ауар-Сырт, Хаймаша, Хызны-Башы жайлыкълада ишлерик медицина къуллукъчулагъа тийишли урунуу эм жашау болумла къурагъыз. Врач амбулаторияланы автотранспорт бла жалчытыгъыз деп рекомендацияла бериледиле.

20. «2007 жылда малланы тау жайлыкълада кечиндириуге хазырланыуну эм бардырыуну мадарларыны юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 16-чы апрельден 91-ПП номерли бегими кесини кючюн тас этгеннге саналыргъа.

21. Бу бегим жашауда къалай толтурула баргъанына контрольлукъ этиуню Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары А.А. Чече... [illegible]

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели А. ЯРИН.

КъМР-ни ПРЕЗИДЕНТИНИ ПОЧТАСЫНДАН

Нальчикни ариулугъу ийнанмазчады

Мен Петербургда тугъанма, Нальчикде уа жаланда эки кере болгъанма - сабийлигимде эм шёндю. Нальчикни ариулугъуна сейир этип къалгъанма. Мени оюмума кёре, ол Россейни бек ариу шахарына саналыргъа керекди.

Иги ишигиз, халкъны къолайлы жашауу, мени ата-бабаларым туугъан журтума келгеним хайырлы, сейирли эм асыулу болгъаны ючюн сизге жюрегимден ыспас этеме. Бу уллу къуллукъгъа энтта да айырылыргъызны сюйгеними билдиреме.

Александр **КОШОКОВ.**
Санкт-Петербург шахар.

Зарамук бла ёхтемленебиз

Айтхылыкъ алим эм фольклорчу Зарамук Кардангушевни 90-жыллыгъы бла алгъышлайма. Аны черкес культураны эм фольклорну юслеринден ишлерине багъа жокъду. Биз Зарамукну кеси, ишлери бла да ёхтемленебиз.

Аны юбилейин къураргъа, миллет культураны эм фольклорну айнытыугъа себеплик этгенигиз ючюн бек ыразы болгъанбыз. Аланы сакълау эм жайыу ишде сиз этген игиликни магъанасы бек уллуду. Кардангушев Зарамукгъа кёп жылланы насыплы жашау тилейбиз Аллахдан!

Жемуховланы Иорданияда бла Сирияда жашагъан тукъумларыны атларындан
Амжар ЖЕМУХ.
Амман шахар.

Прохладна районну «Заря» эл мюлк предприятиясында урунннганла бир халда иги ишлейдиле. Ала артыкъда сютлю малчылыкъны айнытыугъа уллу магъана бередиле.

Ол жумушну тамамлауда мюлкню баш зоотехниги Сергей Толмачёвну, ийнек саууучу Атмырзаланы Мухтарны, сют ташыучу Альберт Бишеновну эмда башхаланы атларын энчи белгилерчады. Мюлкню оноучулары айтханнга кёре, бу башда атлары сагъынылгъан адамлагъа не заманда да ышанырнгъа боллукъду.

СУРАТДА: Сергей Толмачёв бла Альберт Бишенов сютню заводха ашырырдан алгъа аны къалынлыгъын бла жукъалыгъын тинтедиле.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

«Надзорлукъ этиуню не мадар бла да кючлерге керекбиз»

Озгъан байрым кюн Къабарты-Малкъар Республиканы прокуратурасында болгъан пресс-конференция жылны 1-чи кварталыны итогларына аталгъанды. Аны ишине КъМР-ни прокуратурасыны аппаратыны бу бёлюмлерини таматалары къатышхандыла: МВД-ны, къырал наркоконтрольну эм юстицияны органларыны процессуальный ишлерине надзорлукъ этиу жаны бла бёлюмню таматасы А.Х.Масаев, прокуратураны аманлыкъ ишлени тинтилиулерине надзорлукъ этиу жаны бла бёлюмюню таматасы А.Х.Гуков, коррупциягъа къажау кюрешни юсюнден законодательство къалай толтурулгъанына надзорлукъ этиу жаны бла бёлюмню таматасы В.А.Танифа, федеральный законодательство жашауда къалай бардырылгъанына надзорлукъ этиу жаны бла бёлюмню таматасы А.Х. Шашев эм башхала.

Пресс-конференциягъа къатышханла барысы да алгъа кеслери башчылыкъ этген бёлюмлени ючайлыкъ ишлери бла журналистлени шагъырей этгендиле. Сёз ючюн, Аскер Хажмусович быйыл жылны башындан бери республикада белгили болгъан аманлыкъ ишлени саны 10 процентге азайгъанын айтханды.

-Иги жанына тюрлениуле, - дегенди ол, - тогъуз муниципальный къуралыуда эсленедиле. Аланы санында Бахсан, Элбрус, Урван, Лескен, Май районланы атларын айтыргъа боллукъду. Прохладна, Терк, Зольск районланы кёрюмдюлери озгъан жылдача къалгъандыла. Нальчик шахар округда эсепге алыннган аманлыкъчыланы саны кёбеймеген эсе, азаймагъанды. Юлгюге, быйыл жылны ал юч айында мында 1121 аманлыкъ иш этилгенди.

Андан ары сёзюнде А.Х.Масаев Нальчикде ич ишлени юч бёлюмю кетерилип, аланы орунларына криминал милицияны, къоркъуусузлукъну милициясыны следствие управлениняны эм штабны структуралары къураллыкъларын, аланы барысында да 1500 адам ишлеригин айтханды. Сёз ючюн, милицияны биринчи бёлюмюнде следствие управление бла штаб, 2-чи бёлюмде криминал милиция, 3-чю бёлюмде къоркъуусузлукъну милициясы орналлыкъдыла.

Пресс-конференциягъа къатышханла, башхала да аллай кёп тюрлю шарт юлгю келтиргендиле. Альберт Шашев кесини сёзюнде озгъан жылны ахырында РФ-ни Федеральный Жыйылыууну Къырал Думасына, быйылны март айында уа жер-жерли самоуправленияны органларына айырыула къуралыулу халда, бир тюрлю къаугъа, аманлыкъ иш болмай, законнга тийишлиликде бардырылгъанларыны юсюнден айтханды. Быллай къырал магъаналы политика кампанияланы асламланы келишиулюклери бла жамауат низам къаты сакъланып бардырылгъанларын докладчы право низамны сакълаучу органланы сакъ болгъанларындан, хар затха кёзлери жетип, терс ниетли адамланы кёре, аланы жолларын кесе билгенлерини хайырындан кёреди. Бизге белгили болгъанына кёре уа, дегенди ол, бир-бир жерледе айырыулагъа чырмау болургъа кюрешгенле уа бар эдиле.

Андан ары сёзюнде ол адамлагъа иш хакъ тёлеуде законодательствогъа бузукълукъ этилмез ючюн, республиканы прокуратурасыны надзорлукъ ишине эс бургъанды.

- Биз кесибизни харкюнлюк ишибизде мюлк оноучула къолларында ишлегенлеге заманында айлыкъ тёлерлерин контрольда тута башлагъанлы, республикада жална тёлеуде борч быйыл жылны башына 1-2 миллионнга дери азайгъанды. 2006 жылны ахырында уа ол сан 14 миллион сом эди. Республикада 13 райондан 10-сунда бир сом борч жокъду. Битеу алып айтханда уа, Нальчикде, Прохладна, Элбрус районлада 3-4 банкрот бола тургъан предприятияла заманында иш хакъ тёлеялмайдыла. Аланы эсеплери жюрютюледи, прокуратураны контрольлукъларындадыла.

Ол тюрлю терсликлери ючюн 10 мюлк оноучу административный жууапха тартылгъандыла. Сёз ючюн, аллайладан бирлерини юсюнден Чегем районну прокуратурасы уголовный иш ачып, сюдге жибергенде, сюд аны башына бош этип къойгъанды. Алай, прокуратура ол оноуну тюзге санамай, аны ишин жангыдан тинтип, экинчи кере сюдге жибергенди. Экинчи жол сюд, законнга тийишлиликде, аны жууапха тартханды. Республикалы прокуратура да аллай 10 административный ишни тинтгенди, мындан арысында да законлукъгъа бузукълукъ этгенлени ишлерине тынгылы къаралгъанлай турлукъду , - дегенди ол.

КъМР-ни прокуроруну тамата болушлукъчусу Виталий Шаваев, миллетле аралы байламлыкъланы юсюнден законланы толууларына надзорл укъ этиу жаны бла ишге багъа биче, республикада ведомствола аралы къауум къуралгъанын, аны районланы барысында да бёлюмлери болгъанларын айтханды. Ала дин экстремизмни жолун кесиу жаны бла ишни къолгъа таукел алгъанларына эс бургъанды. Алай бла дин экстремизм бла байламлы быйыл республикада эки уголовный иш ачылгъанын белгилей, ала кимле болгъанларын ачыкълагъанды. Сёз ючюн, халкъла аралы излеуде болгъан Анзор Астемиров Интернетде законлу властьны кюч бла тайдырыргъа деп чакъырыу этгенди.

Пресс-конференциягъа къатышханла журналистлени соруууларына жууап бергендиле. Мен былайда бир шартха айырып эс бурлукъ эдим. Ол да неди десегиз, прокуратураны 6-7 къуллукъчусу, кварталны ичинде тамамланнган ишлени жик-жиги бла айтып, соруулагъа заманны аз къойгъандыла. Соруула да, къалай эсе да, бош затдан башланып, ахырына дери алагъа тынгылы жууап табылгъанды деп айталмайма.

Бек кёп соруу а москвачыла «Спартак» бла келип, Терскъолда къонакъ юйде тюйюшню къозгъагъанларыны юсюнден эдиле. Аскер Масаев бир ненча кере да айтып ангылатыргъа кюрешгенди, ол тюйюшню миллетле аралы халла бла байламлы этерге жарамагъанын.

Алай журналистлени бирбирлери анга башха тюрлю магъана бергенлери уллу жангылычды. Интернетде былай айтылгъанды, алай айтылгъанды деп, болмачы хапарланы асыры кёп чайнап, ол тюйюшню башлагъанланы терсликлерин кёрюрге, ангыларгъа сюймегендиле. Ахырында Аскер Хажмусович, ол тюрлю ушакъла болмачы болгъанларын дагъыда бир кере эсге сала, былай айтханды:

-Тюйюшге кёп адам къатышханы себепли аланы барысына да тюбеп, ишни болушун соруп, тюзюн тохташдырыр ючюн, кёп заман керекди. Тинтиу ишлеге прокуратура башчылыкъ этерикди, терсни, тюзлюню тохташдырлыкъды. Бюгюнлюкде бизге белгили болгъаны [illegible] ичип, кеф болуп, къаугъаны ала къозгъагъандыла.

Республикада, терактла, адам ёлтюрюу кёп болады. Аланы ачыкълау алыкъа жокъну орнундады. Анга республикалы прокуратура къалай къарайды деген соруугъа да Аскер Масаев былай жууап бергенди: «Айхай да, прокуратура ол тюрлю аманлыкъ ишлени ачыкълау тийишли даражада болмагъанын биледи. Ол иш бла кюрешмеген жокъду, Ич ишлени министерствосундан башлап Ич аскерлеге дери да. Биз аланы хар бирини ишин, не этгенин билебиз. Алай бирини ишине да бюгюнлюкде прокуратура ыразы тюйюлдю. Кесибизни юсюбюзден айтсам а, надзорлукъ этиуню кючлерге керекбиз».

Малкъар халкъны старейшиналарыны советини ишине жангыдан къарарыкъмысыз деген соруугъа Виталий Шаваев былай дегенди: «Хау. 13-чю майда советни ишине жангыдан къараллыкъды...».

РФ-ни Генеральный прокуратурасында следствие комитет къуралгъаны бла байламлы КъМР-де аны следствие управлениясы ишлеп башлагъанлы аманлыкъ ишлени тинтиу игиленнгенмиди деп айтырчамыды деген соруугъа жууап былай болгъанды:

-Угъай. Тинтиу ишле арт кезиуде биз мурат этгенча бардырылмайдыла. Аны алайлыгъы следствие управленияны алыкъа тынгылы ишлер жери окъуна болмагъанындады. Алай ала кёп турмай ишни

ЭСГЕРИУ

Илмуну асыл адамы

Айтхылыкъ алим-тюрколог, Халкъла аралы Тюрк академияны академиги, КъМР-ни илмусуну сыйлы къулдукъчусу, филология илмуланы доктору, профессор, 150 илму эм дерс-методика ишлени, дагъыда бир ненча китапны автору... Ма, кертиси бла да, аллай илму адамы эди Ахматланы Хашимни жашы Ибрагим. Бу кюнледе анга 70 жыл боллукъ эди. Ол бу дуниядан кетгенли уа ма 10 жыл толду.

Ол кёп илму ишлерин мында, ара шахарда да чыкъгъан «Советская тюркология» журналда басмалагъанды. Аны жашауу илму эм окъутуу ишге къуллукъ этиу бла байламлы болгъанды. Бизни халкъыбызда къарачай-малкъар тилни тинтиуге къыйын салгъан алимлерибиз бола келгендиле. Аланы ичлеринде Ахматланы Ибрагим энчи жерни алады. Сёзюсю, ол милеттибизни бек мажал уланларындан бири эди.

Сабийлигинден окъуна окъургъа итиннген жаш, тугъан жерибизге къайтханлай, университетде малкъар тилни бла литератураны бёлюмю ачылгъанын эшитгенлей ары киреди. 1966 жылда «Боранда» деген хапарла китабын чыгъарады. Аны очерклери, хапаррлары, статьяларды да газетледе басмалана, радио бла бериле тургъандыла. Диплом ишин да литературадан хазгъанды.

1967 жылда Ахмат улу Къабарты-Малкъар илму-излем институтда малкъар тилни секторуна ишлергге келеди. Къысха заманны ичинде «Айтымны бош членлери эм къарачай-малкъар тилде аланы къуралыулары» деген ат бла илму монография жазады. Бу ишге талпынып, 1969 жылда Бакуда, Азербайджан ССР-ни Илмуда академиясыны тип билим институтунда кандидат диссертациясын къоруулайды. Ол кёзиуге кёре бу бек тынгылы иш эди.

Къарачай-малкъар лексикографияны айнытыуда да къыйыны, сёзсюз, уллуду. Ол сёзлюкле жарашдырыу къыйын иш болгъаныны, бу зат бла дайым илму, системалы халда кюреширге керегин хар заманда чертгенди. Илму-излем институтну тийишли бёлюмю аны башчылыгъында къарачай-малкъар тилни ангылатма сёзлюгюн жарашдырып башлайды. Саулай малкъар интеллигенцияны болушдуруп, сёзлюкге материал жыйышдырады. Аны мурдорунда илму картотека къуралады (анга уа бир миллион карточка киреди).

Алай сёзлюкню жарашдырыр ючюн, аны баш жоруклары белгилерге тийишлиди. Бу затны эсге алып, Ибрагим инструкция хазырлайды. Бу ишге тюркологла бийик багъа бичгендиле.

Къарачай-малкъар тилни айныуу асламында аны аты бла байламлыды. 1966 эм 1976 жыллада чыкъгъан грамматикаларыбызны иги кесек бёлюмюн ол жазгъанды, ючтомлукъ ангылатма сёзлюк да аны башчылыгъы бла къуралгъанды.

1974 жылда ол ишлерге университеттге кёчеди. Кёп жылланы ичинде малкъар тил бла литература кафедрагъа таматалыкъ этгенди. Талай тёлюню жашау жолунда ёкюлю болуп тургъанды.

Аны устазлыгъыны юсюнден да кёп айтыргъа боллукъду. Кафедрада иш хоча тюйюл эди, Ибрагим ары келгенде. Тилден, литературадан, башха предметледан да ишчи программала, окъуу эм методика пособияла жокъну орнунда эдиле, илму жаны бла да хал алай эди. Ибрагим ишни кюлгъа алады.

Дерслени бек бийик даражада бардыра, бирсиледен да аны излегенди. Аны башчылыгъы бла жазылгъан диплом ишле Битеуроссей эришиуледе алчы жерлеге тийишли болуп тургъандыла.

Белгили алимибиз шоколлада малкъар тилни окъутуугъа да бек къайгъыргъанды. Бу ишни игилендирир ючюн, къолундан келгенни аямагъанды. Кёп жылладан бери шоклада ол жарашдыргъан дерслик хатан хайырланылады. Бу китап жети кере чыкъгъанды басмада.

Ана тилни шоклда окъутуулада аралы илму конференциялагъа Ибрагимни чакъыргъанлай, ишлерине, оноуларына къошханлай тургъандыла. Ол тюрк тил билимде атлары айтылгъан алимле бла тенглик жюрютгенди. Ибрагимни доктор эм кандидат диссертациялану юслеринден оюмун айтыргъа кёп жерлеге да чакъыргъандыла.

Ахматланы Ибрагим (онг жанында биринчи) университетде ишчи нёгерлери бла.

Уллу алим, уллу да устаз кесин аямай ишлегенди, тил билимде жангы жолланы излегенди. Халкъны жарыкъландырыугъа, республиканы илму-педагог кадрларын хазырлаугъа, милли-тибизни тил билимин ёсдюрюге уллу кыйын салгъанды. Студентле, аспирантла, устазла да намыс-сый берген профессор эди Ахматланы Ибрагим.

Бизни барыбызгъа да халкъны жашауунда тилни магъанасы чексиз уллу болгъанын айта тургъанды. Кертиси да далайды. Бизни ана тилни тинтиуню бийик даражагъа кётюргенди, аны магъанасы чексиз уллу болгъанын, жашауу, иши бла да кёргюзте. Анга шагъатлыкъ этиди 2006 жылда «Эльбрус» китап басмада Ахмат улуну «Вопросы теории словосочетания и предложения в тюркских языках» деген аты бла чыкъгъан китабы да.

Адам не из кьояды дуниядa? Ол не закий, не аты айтылгъан адам болса да, аны юйюр жашауу къуралмаса, аллай адам насыплыгъа салынмагъанды. Ахмат улу а не жаны бла да насыплы эди. Ким да сукъланырча юйюрю барды аны. Ибрагим бла Шауаланы Харунну кызысы Жаухарат (аны таныгъанла Женя, дейдиле), бир юйюр къурап, 34 жыл жашагъандыла.

Ибрагим белгили алим болгъанды, аны юй бийчеси Женя уа Нальчикде кооперативтехникумну, ызы бла Москвада кооператив институтну экономика факультетин тауусханды. Андан сора ол Нальчикде Къабмалкъ потребсоюзда, ызы бла ара шахарыбызны администрациясында ишлегенди.

Сабийлери бек ариу ёсгендиле. Расул, Керим эм Рустам – ючюсю да Нальчикни 2-чи номерли лицейин алтын майдаллагъа бошагъанлыда. Абаданларды - Расул бла Керим - Нальчикде художестволу школну да тауусхандыла. Аланы атларыбу школну бек фахмулу сабийлерини санында Сыйлы къангада жазылгъанлай тургъандыла. Ала кёп ариу суратла ишлегендиле, ол ишлерин бюгюн да кьоймагъандыла.

Расул Къабарты-Малкъар кьырал университетни ингилиз бёлюмюн очно, экономика факультетин а заочно бир кезиуге окъуп бошагъанды. Экинчисин да айырмалы белгиле бла тауусханды. Ол бир къауум жылны ичинде АБШ-да (Америкада) жашагъанды эм анда стажировканы ётгенди. Американы бек даражасы жюрюген жеринде - Манхэттенде - аны энчи кёрмючю да болгъанды.

Керим а школдан сора Москвада къырал университетни (МГУ-ну) кибернетика-экономика факультетине киреди. Андан сора ол аспирантурада да окъугъанды. Ол кезиуде РФ-ни Правительстосуну Эсеплеучю палатасында да ишлегенди. Бюгюнлюкде ол Нью-Йоркну администрациясында ишлейди. Расул, Керим да Америкада биргe жашайдыла.

Ючюнчюлери Рустам КъМКъУ-ну экономика факультетин бошаъандан сора юристге хазырлагъан факультетине заочно киргенди. Бир ауукъну «Минеральные воды» деген акционер обществода тыш экономика байламлыкъла жаны бла эксперт болуп ишлегенди. Бюгюнлюкде уа фирмада урунады. Ибрагимни эки абадан жашы да юйдегили болгъанды.

Огурлу, адепли ата бла ана кеслерине ушаш сабийлени ёсдюргендиле. «Жаш атасны ызын ызлар» деп бош айтмайдыла халкъда. Аны атын, тукъумун, милетин да махтау бла айтдырлыкъ аламат иги жашла ёсдюрюп кетгенди Ибрагим.

Адамгъа багъаны жашауунда не ызы кьоёгъанына кёре берединe. Алай эсе уа, Ибрагимни аты халкъыбызны эсинде кёпге дери сакъланырыкъды. Нек дегенде ол бар къарыуун, ючюн, акъылын, билимин, къысхасы, битеу жашауун халкъына къуллукъ этиуге бергенди.

БИТТИРЛАНЫ Аминат.

Брифинг

Байрам кюнле жарыкъ ётерча

Озгъан байрым кюн КъМР-де МВД-да болгъан брифингде сёз терроризмге къажау кюреши эм ол жаны бла къоркъуусузлукъну жалчытыуну юсюнден барт ъаны.

Аны ишине Нальчик шахарда УВД-ны оперативный -излеу бёлюмюню начальниги, милицияны подполковниги З.Х. Канлоев, дин экстремизмгe къажау кюреш жаны бла бёлюмюню начальниги, милицияны майору А.Л. Тишков, жамауат низамны къурау жаны бла бёлюмню начальниги орунбасары, милицияны майору А.Ю. Букин къатышхандыла. Ала, быйыл 1-чи Май, 9-чу Май байрамланы белгилей туруп, республикада жамауатны тынчлыгъын бузгъан, къаугъа къозгъагъан, аманлыкъ ишле болмаз ючюн, Ич ишлени министерствосу, жер-жерледе аны бёлюмлери алгъадан окъуна тынгылы хазырланнганларыны, жамауатны жанындан болушлукъ болуруп сюйгенлерини юсюнден айтхандыла. Аны бла бирге кёп турмай Россей Федерациясны жангыдан сайланнган Президенти Дмитрий Медведев къуллугъуна къуучлы халда киришген кюнледе жамауат тынчлыкъ, келишиулюк болуруна айырып эс бурруллугъун да белгилегендиле.

-Терроризмге, экстремизмге жол бермезге битеу кюч салынгъанды, - дегенди Арсен Тишков. - Бусагъатда дин экстремизмге милеттле арасында бир бирни англламалмулукъла кёшулуа баргъанлары бизни тынгысыз этеди.

Анатолий Букинни айтыуна кёре уа, байрам кюнледе республикада тынчлыкъны сакълаугъа ич ишлени эм ичаскерлени къуллукъчуларыбдан эки минген аслам адам къатышырыкъды.

Ахырында брифингге къатышханла журналистлени сорууларына жууап бергендиле.

ЛУКЪМАНулу М.

Пресс-конференция

Жаланда биринчи жерлени алыргъа таукелдиле

Бу кюнледе Къабарты-Малкъарны Физкультура эм спорт жаны бла къырал комитети, КъМР-ни эркин тутушуудан федерациясы пресс-конференция бардыргъандыла. Комитетни председателини орунбасары Биттиланы Хаким, аны ача, Олимпиада жылда бизни спортчуларыбызы, тюрлю-тюрлю эришиулеге къатышып, алчы жерлеге тийишли болгъанларын белгилегенди.

Ауур атлетикадан Италияда бардырылгъан Европаны чемпионатындан Василий Половников бла Созайланы Мухаммат кюмюю эм доммакъ майдалла бла къайтхандыла. Грек-рим тутушуудан европаны чемпионатында Асланбек Хуштов биринчи жерни алгъанды. Европаны дзюдодан чемпионатында Илиа Гаданов ючюнчю болгъанды. Дзюдодан Россейни биринчилигинде Артур Хурсинов кеси ауурлугъунда биринчи жерге чыкъгъанды. Республиканы Президенти Арсен Каноков спортну айнытыугъа, анда доладурулгъан жетишимлеге энчи эс бургъанын да чертгенди Биттиланы.

Жаш спортчуланы эркин тутушуудан болдургъан жетишимлерини юслеринден а КъМР-ни эркин тутушуудан федерациясны вице-президенти, Россейни жыйымдыкъ командасыны баш тренери Анзор Темботов айтханды. Европаны грек-рим тутушуудан чемпионатында Асланбек Хуштов, Россейни жыйымдыкъ командасындан жангыз болуп, алтын майдал алгъанын ёхтемлик бла белгилегенди. Олимпиада оюнланы аллаында ол спортчуну, къуру кесине угъай, республикагъа, Россейни жыйымдыкъ командасына да алгъа атлам болгъанын чертгенди Темботов.

Ызы бла тренер Россейни эркин тутушуудан Калининградда бардырылгъан биринчилигинде алчы жерлени алып къайтхан жаш спортчуланы да къыйырейлендиргенди журналистлени. Аслан Абаюков бла Альберт Ципинов эришиуледе кеси ауурлукъларында биринчиле болгъандыла. Ала Прибалтикада бардыруллыкъ Европаны биринчилигинде къыралны намысын къорууларыкъдыла. Кантемир Куантов биринчиликден доммакъ майдал бла къайтханды. Эришиуледе неда сборлада болуп пресс-конференциягъа къатышмагъан Бёзюланы Расул эжинчи, Рустам Бесланеев а Калининградда ючюнчю жерге тийишли болгъандыла.

Анзор Уришев Россейни жыйымдыкъ командасыны че ниди. Алгъаракъда Черкесск шахарда бардырылгъан ЮФО-ну чемпионатында ол биринчи жерни алгъанды. Анзор олимпиада жыйымдыкъ командагъа да кандидатды. Ол шёндю Россейни чемпионатына хазырлана тургъанын, анда къарагъанланы сейирсиндирирге тюкгел болгъанын да чертгенди Тембот улу. Альберт Керефов да ЮФО-ну чемпионатында ючюнчю болгъанды. Мисирланы Эльдарны юсюнден да уста спортчунуча айтханды тренер. Бир къауум жыл ол саулугъу бла байламлы эришиулеге къатышалмай тургъан эсе да, бюгюнлюкде турнирледе, чемпионатлада да ахшы жетишимле кёргюзтеди. Эльдар кёп заманны Россейни жыйымдыкъ командасыны санында болгъанды, шёндю уа ЮФО-ну чемпионатында кеси ауурлугъунда биринчи жерни алгъанды.

Темботову айтханына кёре, Калининградда бардырылгъан эришиуледе Россейни жыйымдыкъ командасыны мурдору къурала эди. Анга бизни сегиз спортчубуз киргенди. Аладан къыралдан тышында эришиулеге къатышырыкъланы санына эки спортчубуз тюшгенди. Бюгюнлюкде бизни жашла Дагъыстанны, Север Осетия-Аланияны ючлю спортчуларына оздурмай башлагъандыла. «Мындан ары да алай барсакъ, къаллай эришиуледе да алчыла боллукъбуз», - дегенди тренер.

Европаны чемпионатында, келсрин къалай кёргенлерини юсюнден сорууугъа жууап бере, ала жаланда биринчи жер алыргъа таукелленнгенлерин чертгенди вице-президент. Экинчи бла ючюнчю жерлени уа жетишимге да санамазлыгъын айтханды. Спортчула да аллай оюмдадыла.

Олимпиада оюнлада эркин тутушуудан Россейни намысын ким къорууларыгъыны юсюнден сорууугъа жууап бере, Темботов жуукъ заманда, РФ-ни эркин тутушуудан федерациясыны исполкому жыйылып, ол вопросха къарарыгъын биллдиргенди. Аны айтханына кёре, бюгюнлюкде былай дерча тюйюлдю. Россейни чемпионатында ким хорлагъаннга кёре сайларыкъдыла олимпиада оюнлагъа барлыкъланы.

Пресс-конференцияны ахы рында бизни коллегабызны, «Кабардино-Балкарская правда» газетни журналисти Альберт Дышековну КъМР-ни Физкультура эм спорт жаны бла къырал комитети Сыйлы грамота бла саугъалагъанды.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

29-чу апрель - Халкъла аралы тепсеуню кюнюню

Зезаланы Аминат, Ингушетия Республиканы сыйлы артисти, «Балкария» фольклор-этнография къырал тепсеу ансамбльде ана биринчи кюнюнден бери ишлейди. Жашау нёгери Толбайланы Магомет бла да анда танышханды. Ол жаш бла къыз ёсдюреди.

Аминат ансамбльни биринчи къауумунда тепсеген къызладан бюгюнлюкде жангыз кеси къалгъанды. Быйыл «Балкариягъа» жыйырма жыл болгъанын эсге ала, Зезаланы къызлары бла, байрам кюннге атап, ушакъ этгенме.

«Жашауумда бир затны да тюрлендирлик тюйюл эдим»

- Сен «Балкарияны» санында тепсегенли жыйырма жыл болду. Къалай одзула ала?

- Ангыламадым аланы къалай учун кеттенлерин. Ансамбльге келген биринчи къауумну арасында аллай жылыулукъ бар эди, бир юйюрде кибик. Арабиз бек татлы эди, жашауубуз-жарыкъ. Ол кезиуде мени эсими жаланда тепсеу бийлегенди. Юйюр къурагъандан сора сабийлеге да бёлюнюрге тюшгенди. Бир талай заман ётгенликге, манга биогюн эки-юч жыл ишлегенча кёрюнеди. Жюрегим алай сюеди тепсеуню. «Жашауунгу жангыдан башлаганг, нени тюрлендирлик эдинг?» - деп сорсала: «Бир затны да угъай»,-дерик эдим.

Махтанмаган этген сунмагъыз, коллективде манга бек намыс берединe. Арт жыллада бизге оналты-онтогъузжыллыкъ къызла, жашла келгендиле. Ала, узакъдан кёрселе окъуна, эшикни ачып, алгъа ётеримни сакълап турадыла. Тамата болгъаныма ючюн этe болурла, жашла уа уллу эгечлери кибик кёредиле. Эруттенликде, ишге келип, салам берсем, бары да бирден: «Эруттен ахшы болсун!» - деп жууаплагъанча кёрюнеди. Жашла, къызла «сиз» деп сёлешедиле мени бла. Ол жаны бла жаш тёлюню намыслылыгъын айтыргъа сюеме. Бир-бир кезиуледе: «Пенсиягъа кетсем, ансамбльсиз къалай жашарыкъма?» - деп келеди кёлюме.

- Ол ётген жылланы ичинде къолумдан, къарыуумдан келгенни этгенме деп айталлыкъмыса?

- Башында белгилегенме, юйюр къурагъанчы жашауумну магъанасы тепсеу болгъанын. Кёп жакъ алыуну, хар ооуну жюрегим бла этгенме. Сабийле туугъунчу, хазна къалмай, хар тепсеуге къатышханма, соло номерлерим да бар эдиле. Декретде тёрт жыл бла жарым тургъанма. Мен андан къайтханда, ансамбльде жаш къызла кёп эдиле. Соло номерлени да ала тепсегендиле. Жаным къыйналып айтхан сунмагъыз мен тепсемейме аланы деп. Алай бир он жылгъа арттха къайтыр амал болса, башха тюрлю ишлерик эдим. Бусагъатда къызланы да: «Былай этигиз!» - деп юйретиргимни келеди.

- Эки сабийден сора дагъыда ансамбльге къайтхан тынч болмаз эди.

- Сабийле туугъунчу, ансамбльде 7-8 жыл ишлегенме. Ол иги кесек заманды. Юйюрюм болгъанлыкъгъа, къуру тепсерге тартынгнланлай тургъанды жюрегим. Магомет окъуна ийнанмай эди мен артха къайталлыкъма деп. Ишге чыкъгъанымда, жаланда бир-эки ай тепсемегенча кёрюнгенди. Мен билмеген жаланда эки жангы тепсеу бар эди. Аланы аякъ алыуларына, оюуларына юйреннгенме. Кесим бир юн ишекли болмагъанма ишге чыгъалмай къалырма деп. Семирсем, къыйналлыкъ болур эдим. Семирмегеним себепли терк къошулгъанма коллективге.

- Энчи сюйген тепсеуюнг а бармыды?

- Не заманда да хардарны бек сюйгенме. Анга жюрегим къууанып, алай чыгъама. Ол терк тепсеудю, жарыкъ, баям, аны ючюн болур.

Чоппанды да бек жаратханма. Анга къызла аякъларбызда гитче къонгуроучукъларыбыз бла чыкъгъанбыз. Бир такъыйкъада, музыка тохтап, къызла, энишге ийнлип, бирча барсакъ, ол къонгуроучукъла да ариу тауушу этиучю эдиле, кеслери макъам такъгъанча.

Бусагъатда чоппанды репертуардан кетерип тургъан кезиудю. Ансамбльни ишинде алай болады - тепсеуню бир ауукъ заманнга программадан кетерип, артда жангыртхан этедиле.

Ол кьыйын тепсеудю, адамны кючюне жетген. Биз аны бла аллай бир ишлеген эдик, кесибизни аямай! Аны тепсеучюле бирча кётюралмайдыла.

-Тенглешдирип айтсакъ, биринчи къауум бла бусагъатдагъы тёлюню башхалыгъы бармыды?

-Бизни къауум ансамбльге уллуракълай келгенбиз, аны себепли къарыулуракъ эдик. Сора кесибизде да патриот сезим кючлю болуп, ол да болушханды. Аллай кезиуюбюз болгъанды- хакъсыз ишлеген. Анга да къарамай, кюнден-кюннге тепсеуле сейирден-сейир кёрюне, хар бирини барыуына, макъамына, оюуларына тюшюнюрге кюрешгенбиз.

Бусагъатда: «Мен арыгъанма. Эталмайма. Этерик тюйюлме», - деп къоядыла. Оналты-онтогъуз жылда келгеннлени оюклери жумушагъыракъ болургъа керекди, кеслерин аямасала.

Бизни тёлю, къарыулудан сора, тёзюмлю, сабыр да эди. Ала уа бары да тепсеучюге керек шартладыла.

- Аминат, кесинги санларынгы аллай бир къыйнап кюрешгенде, кетейим деп келмегенмиди кёлюнге?

- Бир кере болгъанма алай. сандыракъны салгъан кезиуде къызла, аякъ бурунларыбызгъа туруп, соло номерле этгенбиз. Ийнаныгъыз, ол тынч тюйюлдю. Репетицияланы биринде Улбашланы Мутайгъа: «Ол къыйынды, мен аны этерик тюйюлме»,- дейме. Юйге келеме да, ишден кетеме деп билдиреме. Манга уа айып этедиле, аллай бирге тёзалмайса деп.

Экинчи кюн айтама: «Мутай Исмаилович, кечигиз мени, тюнене къызынып кетген эдим». Ол да тилейди менден кечинлик... Алай да болады ишде. Заманылыч, сагъыш этип, жангыльчы атламны этмезге керекди ансы.

-Быйыл «Балкариягъа» жыйырма жыл болады. Аны бла байламлы ансамбльге уллу къыйын салгъан, сизни юйретген адамланы да юсюнден айтсанг эди.

-Къудайланы Мухтардан башлайыкъ. Аны ансамбльге къыйыны бек уллуду. Тепсеулени, кийимлени жыйгъан да ол эди. Мухтар болмаса, «Балкария» хазна къуралмаз эди.

Улбашланы Мутай а тепсеулени «ариулап», аланы сахнагъа келиширча этген уста эди. Кеси да, хуржуундан чыгъарып, конфет, алма берир эди къызлагъа. Ол, режиссёрча, бир къарап, кёрюп къойгъанды: оюу келишемиди, келишмеймеди, аны жери къалайдады.

Репетиторла Мысакаланы Алиханы бла Борис Нагудовну атлары сагъынылмай къаладыла. Бизни юйретген классикадан дерсле берген ала болгъандыла. Алихан ишде бек къаты эди. Ол, ауруулгъа отурсакъ, къоймагъанды: «Олтуруп къалмагъыз, жюрюген этигиз. Санларыгъыз ауругъан этеррикдиле», - деп.Ишде ачылланса да, андан сора: «Келигиз, кафеге барайыкъ»,-деп, ишлерге, солургъа да юйретгенди.

- Пенсиягъа кетсенг а, не бла юрешир муратынг барды?

- Мен кесими жыл санымы сезмейме. Алыкъа бёш жылны къыйналмай тепсеркме деп ооюм алайды. Алай биогюнлюкде аны юсюнден айтхан къыйынды.

- Сабийле уа тартынмаядыла искусствогъа?

-Гитчеликлеринден айтып тургъанма тепсегре берейим деп, аны сюймегендиле. Миллет музыка согъулса, ючюбюз да тепсейбиз. Кесим юйретгенме анга. Тойлада Алий бла Алина, ортагъа чыгъып, тепсеген да этедиле.

Алай къыз сурат ишлеу бла юрешеди, бек жаратады аны. Алий а бассейннге барыргъа, жюзерге сюеди. Энди уа: «Мен дауурдасда ойнаргъа юйренирик эдим»,-деп башлагъанды. Жюреклери сюйген иш бла юрешеле иги болур.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Суратны **Шахмырзаланы Алексей** алгъанды.

АЧЫКЪ ЭШИКЛЕНИ КЮНЮ

Устаз усталыкъгъа жетген жокъду

Къабарты-Малкъар къырал университетни актовый залы орта кюнде окъуучуладан, устазладан да толу эди. Мында педагогика факультет юсюбюзденги жылда школлада окъуурын бошарыкъ сабийлеге «Ачыкъ эшиклени» кюнюн къурагъанды. Анга республиканы районларыны бла шахарларыны школчулары чакъырылгъанды.

Къууанчлы жыйылыуда окъуучулагъа келгенлери ючюн ыспасёв бла эм школдан сора устаз усталыкъны сайларгъа чакъырыу бла КъМКъУ-ну ректору Барасби Карамурзов сёлешгенди.

- Дунияда кёп тюрлю усталыкъла бардыла. Алай аланы арасында устазча бийик даражалысы жокъду. Мен да, сиз да жазаргъа, окъургъа юйретген адамлыбызны бир заманда да унутурукъ тюйюлбюз. Бизни жашауубузда биринчи жерни ата-анабыз тута эселе, аланы ызындан устазла келедиле. Бу къыйын жолну сайларгъа сюйгенлеге жюрегимден ыспас этеме, - дегенди ол.

Педагогика факультетде окъуганла, биогюнлюкде уа алгъан усталыкъларына кёре ишлегенле кёп тюрлю жетишмле болдурадыла. Сёз ючюн, бу факультетни 1990 жылда бошагъан, билим бериуню отличники Любовь Лионова «2007 жылны устазы» деген конкурсда хорлагъанды. «Биогюнлюкде дунияда жыйырма мингден аслам усталыкъла бардыла. Алай аланы арасында устазгъа жетгени жокъду. Аны иши бла битеу къыралны айныуу байламлыды», - дегенди ол.

Асламланда школчуланы университет хазырлагъан битеу усталыкъланы юсюнден толу хапарлары жокъду. Бу кемчиликни кетерир ючюн, педагогика факультетни келечилери республиканы районларында, шахарларында болуп, окъуучла бла тюбешиуле, семинарла бардырадыла. «Биз, республиканы битеу районларында да болуп, профориентация жыйылыула бардыргъанбыз. Сабийлеге анда айтханларыбызны кёргюзтюр ючюн къурагъанбыз бу тюбешиуню, – дейди психология илмуланы кандидаты, педагогика факультетни устазы Аналаны Марат. – Кюз артында биогюн бери жыйылгъан сабийлени асламысын факультетибизни студентлеринча кёрлюгюме бек ышанама», - дегенди ол.

Педагогика факультетни деканы Артур Насиповну айтханына кёре, университетде «Ачыкъ эшиклени» кюнюн бардырыу тёреге айланнганды. Алай быллай магъаналы жумушну жаланда бир факультет къурагъаны уа биринчи кере тюбейди. Аланы баш муратлары - школда окъуучларын бошагъан жашланы бла къызланы эслерин гитче классланы устазы, кийим тигиуню, декоративно-прикладной искусствону художжниги деген усталыкълагъа бирууду.

Къууанчлы жыйылыуда педагогика факультетде билим алгъанла биогюнлюкде кеслерни окъутхан сабийле бла концерт программа къурагъандыла эм мында окъуучан жылларкны юслеринден хапарлагъандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Футбол

Хомич хорламны «Локомотивге» бермегенди

Тюбешиу акъырын башланнганды. Нальчикчилеге ол жаны бла сейир этерча тюйюл эсе да, темир жолчулагъа аллай оюн ушамай эди. Майданны иелери Хомични къабакъ эшиклерине къоркъууну жаланда матчны 12-чи минутунда салгъандыла. Къонакъланы голкипери Сычёв ургъан топну къыйналмай тутханды. Ары дери къонакъла Левенчни тазир майданында бир ненча кере кеслерин кёргюзтгендиле.

Биринчи таймны ортасына жууукълашханда, «Локомотив», топха ие болуп, Хомични къабакъ эшиклерине ючюню чабыуллукъла этип башлагъанды. 23-чю минутда Белялетдинов топну онг жанында Сеничге ётдюргенди, ол аны къабакъ эшиклеге ашырыны орунуна штангагъа тийдиргенди. Кочиш да эсепни тюрлендирир мурат этгенди, алай Хомич, заманында керек жерде болуп, топну алпын тыйгъанды. Оюнну 26-чы минутунда къонакъбайланы къабакъ эшиклерине топ урургъа аламат амалны нальчикчиле хайырланалмай къалгъандыла.

Экинчи таймны да темир жолчула акъырын ойнап башлагъандыла. Бир минут озгъандан сора Сычёв он метрден жыгъыла туруп топну кеси башы бла учургъанды. Ургъан ариу этгенликге, андан магъанасы болмагъанды. Анга 55-чи минутда нальчикчиле кючлю чабыуллукъ бла жууаплагъандыла. Гетериев Левенцни тазир майданындан эсепни тюрлендирирге аздан къалгъанды, алай топ къабакъ эшиклени жаны бла учуп кетгенди.

Оюнну 59-чу минутунда Спахич жууукъ штанга къатында сакълап, Билялетдинов топну мюйюшден бергенде, спартакчыланы къабакъ эшиклерини узакъ мюйюшюне ашырыргъа юрегенди, алай боламагъанды. 78-чи минутда Сирадзе Машуков берген топну жыйырма метрден штанганы жаны бла учургъанды.

«Локомотив» тюбешиуню ахырында окъуна тынгылы чабыуллукъ этгенлигине. Болсада къонакъбайлагъа хорламны алырга иги онг чыкъгъанды: Ятченко топну кесини тазир майданындан чыгъара туруп, ол аны къолуна тийгенди. Иванов мыымай онбирметрлик тазир урургъа кёргюзтгенди. Алай Одемвингие, бетденбеттге тюбешиуде, Хомични хорлаялмагъанды. Оюн 0:0 эсеп бла бошалгъанды.

Х.АЗРЕТОВ.

Презентация

Нарт таурухланы жигитлери сёлешгендиле

Москвада жашаугъан предприниматель Мурат Исаков ана тил бла байламлы жангы проект къурагъанды, «Нартланы туугъан жерлери» деген аудиокитапны чыгъарырга болгъанды. Ата журтларындан узакъда жашаугъан къабарты сабийле кеслерини тиллерин унутмазча этилгенди ол иш.

Бу кюнледе Нальчикде А.Шогенцуков атлы къабарты къырал драма театрда ол аудиокитапны презентациясы болгъанды. Ол тёрт компакт-дискледен къуралгъанды кеси да (саулайда 280 минут барады).

Аны режиссёру Марина Гумова айтханнга кёре, бек алгъа аллай аудиокитап къабарты тилни осал билгенлеге, ана тиллеринде окъуялмагъанлагъа деп этилгенди. Алгъа бир диск хазырларгъа деп келишген эдиле, алай материал асыры кёп жыйылгъандан, тёрт дискни хазаргъа тюшгенди.

Кёпле биледи́ле Сосурукъ, Прометейча, адамлагъа от кептиргенин. Алай ол жигит аны къалай этгенинден я кёплени хапарлары жокъду. Дискледе, нарт таурухланы жигитлери къалай сёлешгенлерин эшитгенден сора да, миллет согъуулану бюгюнгге келишдирип бергендиле. Дисклени уа Оксана Къушхованы башчылыгъы бла «Какакан» деген музыка студияда жаздыргъандыла.

Нарт таурухланы жигитлерин республикалы артистле «сёлешдиргендиле». Аланы асламысы къабарты театрны актёрларыдыла. Ол театрны худ ожествоулу башчысы Басир Шибзухов айтханнга кёре, ала кёп болмай «Шрек» деген мультфильмни хазырлагъандыла къараучуларына, энди уа базынын нарт таурухлагъа да узалгъандыла.

- Проектни авторлары энчи бу теманы сайлагъанларын бек иги этгендиле. Шёндю, иги жигитледен эсе экранда кюйсюзге кёп болгъан заманда, бу проект иги юлгюдю. Быллай презентацияла тёрели болгъанды деп ийнанама, - дейди Басир Шибзухов.

Композитор Джабраил Хаупаны айтханына кёре, «ол творчестволу коллективни иши сабийлеге сейиртамаша затды».

Аудиокитапны тиражы беш мингди. Жууукъ заманда аны Нальчикни тюкенлеринде алырга боллукъды. Тиражны жартысын а хакъсыз юлеширге умутлудуа аны авторлары. Москвада жашаугъан жерлешлерине бла кёп болмай Тюркню Кайсери шахарындан бери келген къонакълагъа да ала ол дисклени саугъагъа бергендиле.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Бечелланы Лариса Исмаиловна Яникой злни школунда географиядан устаз болуп ишлегенли 11 жыл болады. Ол бийик категориялы устады, район семинарлада берген ачыкъ дерслери айырмалыдыла.

Аны классында онжеги жаш бла беш къыз бардыла. Ол окъуучуларыны хар биринне энчи жол табады,ала бла кёп тюрлю ишле бардырады. Сабийле Театрны халкъла аралы кюнюне атап къурагъан спектакльни школну бла элни культура юйюню сахналарында кёргюзтгендиле. Ол телевидение бла да берилгенди. Аны къараучла бек жаратхандыла.

Ишине жюреги бла берилген устазлары – Лариса Исмаиловнаны сабийле бек сюеди́ле, анга, хурмет эте, ыразылыкъларын билдиреди́ле.

ЭЛЕККУЛАНЫ Хасан.

Юбилейле

Заллада миялаланы зынгырдатхан ауаз

Белгили жырчы Фёдор Иванович Шаляпин (1873-1938 жж.) Къазанда туугъанды. Бу кюнледе ол туугъанлы 135 жыл болады.

Уллу партияларын бек алгъа Москвада энчи иели орус операда жырлагъанды, андан сора Уллу эм Мариинский театрлада да. Аныча сыфатланы сёзлеринде кишиди да къураялмагъанды – кючлю ауазы, айырмалы ёню, актёр фахмусу да болгъанды. «Борис Годуновда» Борисни, «Иван Сусанинде» Сусаниннни, «Фаустда» Мефистофельни эм анга кёре башха партияланы кёп опералада адамны эсинден кетмезча жырлагъанды. 1918 жылда окъуна анга «Россейни халкъ артисти» деген сыйлы атны бергендиле. Ол режиссёр, художник да болгъанды.

1922 жылда, Россейде большевикле этген тюрлениулеге ыразы болмай, Шаляпин тыш сыйрылгъа кетеди. 1938 жылда Парижде ёлгенди.

Жыл сайын, аны туугъан кюнюне жоралан, жырчы дуния жарыгъын кёрген Къазан шахарда адабиет ингирле къураладыла. 1982 жылдан бери уа Шаляпин атлы Халкъла аралы опера фестиваль дайым бардырылады.

Фёдор Шаляпин Россейни культурасыны тарыхында кесини энчи ызын къойгъанды. Ёсюп келген тёлюле аллай айтхылыкъ адамланы эслеринде тутарча бу арт жыллада кёп тюрлю ишле этиледиле. 1984 жылда аны ёлюгюн, Парижден Москвагъа келтирип, жангыдан асырагъанлары да аллай ишледен бириди.

Шаляпинни бизни республика бла да байламлыгъы болгъанды. 1917 жылда бери келип, Долинскени тийресинде солуп, республиканы ариу жерлерин кёрюп, кёлленип, бек бюсюреп кетген ди.

Бизни корр.

Эм интеллигент актёр

Юрий Васильевич Яковлев (1928 жылда туугъанды) совет, россей театры, кинону да эм интеллигент актёруна саналады. Ол патчахланы, генералланы, офицерлени, къуллукъчуланы, уруччуланы, тюз ниетли адамланы ролларын да ойнагъанды. Актёр хар тюрлю жанрда бирча тынгылы сыфат къурай билгени бла белгили болгъанды. Юрий Яковлев СССР-ни халкъ артистиди, РФ-ни Къырал саугъасыны лауреаты.

Жашны Кинематография институтха бети киногъа келишмейди деп алмагъандыла. Вахтангов атлы театрны училищесине документлерин бергенде да, артыкъ фахмулу тюйюлдю, алай окъусун деген эдиле. Жаланда ючюнчю курсда ийнана башлагъандыла Юрийни актёр хунерине. Ол кесин алай кёргюзталады, училищени бошагъанлай, аны театрга чакъырадыла.

Андан бери Яковлев Вахтангов атлы театргъа кертичилей къалады. Эм иги рольларын да аны сахнасында ойнагъанды. Анда болдургъан жетишимлери ючюн актёр К. Станиславский атлы Къырал саугъагъа тийишли болгъанды, «Кюмюш масканы» да алгъанды.

Яковлевни аламат актёр техникасын, музыканы эшитгенин, женгил пластиксын кинода режиссёрла эркин хайыланадыла. Аны битеу къыралгъа белгили да экран этгенди. Достоевскийни «Идиот» деген романына кёре салынган фильмде аны Мышкини ненча тёлюню сейирге къалдырып келеди. Актёр жигитлерине кесини интеллигент къылыгъын, жумушакъылыгъын береди деп да айтадыла. Мышкинни суратлай, ала аны, сёзсюз, байыкъландырыгъан этгендиле.

Уллу, музыка комедияла салыучу режиссёр Э.Рязанов да, Юрий Яковлевни субай агъачын бла музыкагъа хунерин хайырлана, «Гусарская балладаны» салгъанды. Актёр андан сора эм белгили гусаргъа айланнган эди.

Режиссёрну «Ирония судьбы, или С лёгким паром» деген фильми уа битеу къыралны экране бёлген эди. Бир къууму Яковлевни Ипполит жанлы болуп, экинчи да, ариу Надяны Лукашиннге къызгъанып, даулаш баргъанлай тургъанды. Интеллигент актёр мында комедия жанрда да ишлеялгъанын кёргюзтгенди.

Комедия кинолада халкъ бек сюйген, уллу, гитче да эркин къарагъан а, баям, «Иван Васильевич меняет профессию» деген фильмди. Мында актёр бир жолгъа эки сыфат къурагъанды, ахырысы бла бир бирге ушамагъан. Аланы экисине да керек шартланы, къылыкъланы Яковлев къыйналмай тапханча кёрюнеди. Орус патчахны-Иван Грозныйни- сыфатын аныча киолкюню, сюйдюмлю башха актёр хазна къурасын.

Юрий Яковлевни кесини уа сюйген автору Чеховду. Аны экраннга биринчи кере чыкъгъаны да ол жазыучуну чыгъармасында эди-«Толстый и тонкий» деген хапарына кёре салынган фильмде. «Милостивые государи» дегенде уа тёрт рольну бир жолгъа ойнагъанды. Андан сора актёр сюйген жазыучусуна Пушкинни санайды.

Биогюнлюкде да 80-жыллыкъ актёр ишсиз турмайды, театр оюнда чыгъады сахнагъа, училищеде уа жаш тёлюню юйретеди. Аны эм билимли, окъуулу актёргъа санайдыла. Ол кесини жазыучу хунерин «Альбом души моей» деген мемуар китабында да кёргюзтгенди. Яковлев «капустникле» къурагъаны, театр оюнла салгъаны бла да айрмалыды коллегаларындан.

Яковлевни юйюр жашауу терк къуралмагъанды. Биринчи юй бийчеси врач-кардиолог эди. Къызлары Алёна актрисады. Экинчи юйюрю да, кёп бармай, чачылгъанды. Актриса Е.Райкина бла жаллары телевидениянда ишлейди. Ючюнчю юй бийчеси бла уа эки жыйырмадан артыкъ жыл жашайды. Ол Вахтангов атлы театры музейинде ишлейди. Жаллары Антон фахмулу актёрду, арт кезиуде режиссурада сынайды кесини къарыуун.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Тукъум терек

Он атагъа дери санагъанды

Алгъын жети атагъа дери санай билгендиле. Ол затланы унутуп къойгъан кезиу да болгъанды. Энди уа тукъумда таматдан башлап бюгюннге дери къаллай кишиле бола келгенини юсюнден школлада, бийик окъуу юйледе да айтадыла. Кёп тюрлю конкурсла да къуралады-ла.

Алгъаракъда Нальчикде «Моя родословная» деген ат бла аллай иш этилгенди. Ары Огъары Малкъарны биринчи номерли орта школундан малкъар тилден бла литературадан окъутхан устаз Атабийланы Захидат тогъузунчу классны окъуучусу Атабийланы Зухура бла къатышханды.

Ала Атабийланы тукъумларыны хар атаулусу къалай келгенин тохташдыргъанды. Зухура эшгыщдыргъан материалгъа кёре, бу тукъумда 10 атагъа дери санар онг барды.

Андан сора да, конкурсантла тукъумну белгили адамларыны, кешенелерини суратларын келтиргендиле, тукъум жашагъан жерлени да ачыкълагъандыла. Сайлауда Атабийланы Зухураны ишине уллу багъа берилгенди эм ол экинчи жерге тийишли болгъанды. «Моя родословная» деген конкурсну энциклопедиясында олнерли къызны ишин басмаларгъа айтхандыла.

Алгъын жети атагъа дери санай билмегенни Тёреге шагъатха окъуна чакъырмагъандыла. Аны эсге алып, Огъары Малкъарны биринчи номерли орта школуну окъуучулары он тукъумну «тукъум тереклерин» этип бошагъандыла. Бошлыгъа айтылгъан эришиуледе алтынчы классны окъуучусу Тетуланы Амина ючюнчю жерни алгъанды.

АБУ улу А.

Кёнделеннге бурулгъан жерде урушлада жоюлгъанлагъа ишленген эсгертмеге шёндю тынгылы ремонт этилинге турады. Ол жумуш Элбрус посёлокну администрациясыны къурулушчу бригадасына ышанылгъанды.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

Рейд

Ашыкъгъан кесин битдирир

Республиканы жолда жюрюню къоркъуусулугъуну къырал инспекциясыны къуллукъчулары, КъМР-ни Президентини бла Парламентини келечилери эм УГИБДД-ны жамаат советини членлери кезиуню профилактика рейд бардыргъандыла.

Тёрт сагъатны ичинде жолда жюрюню жорукъларына 1167 бузукъулукъ этилгени ачыкъланнганды. Аладан бек кёбюсю автомашиналаны тохташдырылгъан мардадан эсе терк жюрюулери бла байламлыды. Аллайла 416 болгъанды. Андан сора да, ичги ичип автомашина жюрютген 8 водитель, кеслерини жоллары бла бармай, аллярыдан келген автомашинала бла къагъышхан – 27, транспорт жюрютюргге эркинликлери болмагъанлай рульгъа олтургъан – 16, къырал регистрация белгилери болмагъанлай жолгъа чыкъгъан 3 водитель къоллгъа тюшгендиле. Алай аланы барысындан да кёб а автомашиналарыны терезелерине къара миялала салгъанла болгъанлары ачыкъланнганды. Аллайладан 292-си жууапха тартылгъанды. 95 жаяу адам да жолда жюрюню жорукъларына бузукъулукъ этгенди.

КъМР-ни министерстволарыны бла ведомстволарыны 7 адамына жолда жюрюню жорукъларына бузукъулукъ этгенлери ючюн административный материалла жарашдыралгъандыла. Ала барысы да бел баусуз жюрюгенлери эм автомашиналарыны терезелеринде къара миялала болгъанлары ючюн терсленнгендиле.

Артдаракъда ГИБДД-ны жер-жерледе къуллукъчулары да аллай рейд бардыргъандыла. Аны кезиюнде 335 бузукъучуну жолу кесилгенди. Аладан автомашиналарын тохташдырылгъан мардадан терк сюргенледен 148-син, ичги ичип рульсуз олтургъанладан 2-син, автомашина жюрютюргге эркинликлери болмагъандан биреуню тохтатхандыла. Жолда жюрюню жорукъларына бузукъулукъ этгенледен 8-си уа жаяу адамладыла.

Алайды да, тинтиулени кезиюнде ачыкъланнганына кёре, жолда жюрюню жорукъларына бузукъулукъ этгенле автомашинаны мардадан терк сюргенледиле (546) эм автомашиналарыны терезелерини миялалары къара болгъанладыла (406).

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну орунбасары), БЕППАЙЛАНЫ Мутали́н (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪУЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы - 42-63-01 Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь -42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамаат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-75-82.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы,рекламаланы эм биздирилуени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю-47-31-28.Сурат алыучу - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла -47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерациясы басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 гызыр тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнюда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени илерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салынгъанды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Хучиналаны Ануар, Сараккулаты Асият - дежурный редакторла; жууаплы секретарьны орунбасары - Кетенчиланы Зульфия; Зезаланы Лида (1,5,6-чы бетле), Акушуланы Феруза (3,7,8-чи бетле), Ахматланы Шахида (2,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 3850 экз. Заказ № 1471

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

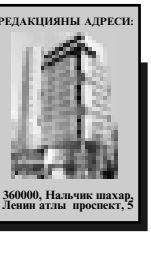

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5